

AB VE DIŞ İLİŐKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
DIŞ PAZAR STRATEJİLERİ ÇALIŐMA GRUBU

AZERBAYCAN DIŞ PAZAR STRATEJİSİ ÇALIŐMASI

MART 2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
GENEL BİLGİLER.....	2
GENEL EKONOMİK DURUM.....	2
TARIM SEKTÖRÜ.....	3
AZERBAYCAN'A YATIRIM OLANAKLARI	4
TÜRKİYE – AZERBAYCAN TARIMSAL DIŞ TİCARETİ	4
KAYNAKLAR.....	7

GENEL BİLGİLER

Başkenti	Bakü
Resmi Dil	Azeri Türkçesi
Devlet Başkanı	İlham Aliyev
Başbakan	Artur Rasizade
Tarım Bakanı	Haydar Asadov
Para Birimi	Azerbaycan Manatı
Nüfus (Bin Kişi)	9.535
Müslüman Nüfus (Bin Kişi)	9.383
Kırsal Nüfus (Bin Kişi)	4.380
Türkiye'ye Uzaklık (Km)	1.445
Toplam Yüzölçümü (Km ²)	82.659
Azerbaycan'da Bulunan Türk Nüfusu	-
Serbest Ticaret Anlaşması	YOK
Tarım Alanında İşbirliği Anlaşması	YOK
Tarım Yürütme Komitesi	YOK

Kaynak: Dünya Bankası, CIA Factbook ve İİPDB

- Azerbaycan Cumhuriyeti Güneybatı Asya'da Hazar Denizi, Türkiye, Ermenistan, Gürcistan, İran ve Rusya arasında yer alan bir ülkedir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmıştır. Nüfusun %91,6'sı Azeri, %2'si Lezgi, %1,3'ü Rus ve %1,3'ü Ermeni'dir.
- Türkiye, Azerbaycan Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan devlettir. İki ülke ilişkileri çok boyutlu ve stratejik düzeydedir. İkili ilişkilerin geliştirilmesi için 2010 yılında Cumhurbaşkanları düzeyinde Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) mekanizması tesis edilmiştir. YDSK şu ana dek beş defa toplanmış olup, beşinci toplantı 15 Mart 2016 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

GENEL EKONOMİK DURUM

- Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra serbest pazar ekonomisine geçişte yaşanan güçlükler ile siyasi ve hukuki açıdan ilk yıllarda yaşanan sorunlar nedeniyle üretim durma noktasına gelmiştir. Bununla birlikte Ermenistan ile yapılan geçici ateşkes ve planlı büyüme ile ekonomik darboğazdan çıkmıştır.
- Azerbaycan'ın yüksek ekonomik büyüme hızı ağırlıklı olarak ülkenin petrol ve doğal gaz ihracatına bağlı şekillenmektedir. Doğal kaynakların yanı sıra bankacılık, inşaat, emlak gibi hizmet sektörleri ekonomide önemli bir paya sahiptir. Ekonomide Bakü-Tiflis-Ceyhan, Bakü- Novorossisk ve Bakü-Supsa petrol boru hatları oldukça önemlidir.
- Dış ticaret açısından bakıldığında belirleyici unsurun enerji hammaddesi olduğu görülmektedir. İhracatın %90'a yakını petrol ve doğalgaz oluşturmaktadır. İthalatın %80'inde ise mamul ürünler yer almaktadır. 2016 yılında dış ticaret 611 milyon dolar fazla vermiş, hacim ise bir önceki seneye göre yaklaşık %15 düşmüştür. Trademap verilerine göre 2015 yılında ihracatın %21,3'ü İtalya'ya, %10,8'i Almanya'ya, %9,6'sı ise İspanya'ya gerçekleştirilmiştir. Türkiye %4 ile 9. sırada yer almaktadır.
- İthalatta ise Rusya (%15,6), Türkiye (%12,7) ve ABD (%9,2) ön plana çıkmaktadır.

Azerbaycan, Dünya ve Türkiye'ye Ait Ekonomik Veriler

Ekonomik Veri		Yıl	Dünya	Azerbaycn	Türkiye
GENEL EKONOMİK VERİLER	Toplam GSYH (Milyon USD)	2015	73.502.341	53.047	718.221
	Kişi Başi GSYH (USD)	2015	10.005	5.496	9.130
	GSYH'nın Yıllık Artışı (%)	2015	2,47	1,10	3,98
	Toplam İşgücü (Bin Kişi)	2014	3.384.194	4.951	28.361
	İşsizlik Oranı (Çalışan Nüfusa %)	2014	5,93	5,20	9,20
	Enflasyon (%)	2015	1,44	4,17	7,67
	Mal ve Servis İhracatı (GSYH'ya Oranı %)	2015	29,14	37,81	27,96
	Doğrudan Yabancı Yatırım, Net (Milyon \$)	2015	2.111.080	4.048	16.899
GENEL TARIM VERİLERİ	Kırsal Nüfus Oranı (Toplam Nüfusa %)	2015	46,14	45,38	26,60
	Tarım Arazilerinin Oranı (%)	2013	37,73	57,70	49,92
	Tarımsal GSYH (Milyon USD)	2015	3.192.127	3.304	54.518
	Tarım Sektörü Çalışan Oranı (Toplam Çalışana %)	2014	-	36,80	19,70
	Ekilebilir Arazinin Toplam Araziye Oranı (%)	2013	10,85	23,29	26,73
	Gıda Üretim Endeksi (2004-2006=100)	2013	123,00	139,80	129,78

Kaynak: Dünya Bankası

TARIM SEKTÖRÜ

- Ülkenin petrolden sonra gelen ikinci büyük ekonomik faaliyet kollarından birisi olan tarım sektöründe toplam iş gücünün %37'si faaliyet göstermektedir. Tarım sektörünün GSYH'ya katkısı ise 2015 yılı itibarıyla % 6,8 seviyesindedir. Değer olarak aynı yıl için yaklaşık 3,3 milyar dolardır. Sektör büyümesi ortalama % 5 civarındadır. İhracatta tarımın payı %5'in altında kalmaktadır.
- Yaklaşık 48 bin km² olan toplam alanın yarısından fazlası tarım alanlarından oluşmakta olup ekilebilir alan yaklaşık 20 bin km² 'dir.
- Devlet, politika olarak petrole bağımlı yapıyı kırarak tarıma dayalı kırsal ekonomiyi geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda 1995 yılından itibaren yürütölen reformlar ile piyasa mekanizmaları kurulmakta, arazi ve tarımsal yapıların etkin kullanımına yönelik iyileştirmeler sürmektedir.
- Tarımda, Sovyetler Birliği döneminden kalma kollektif mülkiyete dayalı kolhoz ve sovhoz işletmeleri tarafından üretim yapılmakta iken yapılan ıslahat ve özelleştirme programı çerçevesinde özel mülkiyete dayalı üretim yapısına geçilmiştir.
- Sektörün sorunları; bitkisel üretimde verimlilik, teknoloji düzeyi ve tarımsal teknik mevzuat, yatırım eksikliği, kaliteli tohum yetersizliği, hayvancılıkta zayıf yapay döllenme noktaları, yetersiz ekipman arzı, yem sorunu, tarımsal yapıların üretim, kontrol, işletme konularındaki yetersizlikleri olarak sıralanmaktadır.
- Ülke iklim ve toprak bakımından zengin olup güney bölgelerinde sezonda iki ürün alınabilmektedir. Başlıca tarım ürünleri pamuk, tütün, çay, sebze ve meyvedir. Ham ipek üretimi ve buna bağlı olarak dut ağacı tarımı da oldukça yaygındır. İyi kalitede zeytin üretilmesine rağmen zeytinyağı ve sabun üretimi Ermenistan'da gerçekleştirilmektedir.
- Gıda işleme alanında en büyük Azeri firması olan "Nabran", meyve suyu, reçel ve turşu üretmekte ve üretiminin önemli bir kısmını BDT ölkelerine, Almanya, İsrail ve ABD'ye ihraç etmektedir. Gıda alanında Türk sermayeli "Azersun Holding" in de büyük pazar payı vardır.
- Azerbaycan'da süt ürünleri üretimi de önemli bir yere sahiptir ve bu alandaki başlıca firmalar "ADC", "Milk-Pro" ve "Taimex" tir.

- Azerbaycan’da tüketilen etin dörtte biri ve yumurtanın üçte biri ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülkenin en büyük mezbahası ve et işleme tesisleri “Azet” tarafından işletilmektedir.

AZERBAJYAN’A YATIRIM OLANAKLARI

- Ekonomisi büyük ölçüde petrol ve doğalgaza dayalı olması nedeniyle yatırımların çoğu bu alandaki projeler ile ilgili olmaktadır. Öte yandan petrol-dışı sanayi içerisinde ise gıda ve içecek sanayinin payı %40 civarındadır. Azerbaycan’ın tarım ve gıda alanında ithal ikamecilik ve ihracat odaklı üretim politikaları nedeniyle bu alanlara önemli yatırım teşvikleri sağlanmaktadır. Bunlar;
 - İş mevzuatının gelişmişliği ve iş yapma kolaylığı,
 - Vergi kolaylıkları
 - Kurumsal destek mekanizmaları (Azerbaycan İhracat ve Yatırım Teşvik Ajansı-AZPROMO vb.)
- Gıda işlemenin öne çıkan sektörleri;
 - Et İşleme,
 - Süt Ürünleri,
 - Meyve-sebze konserveçiliği,
 - İçecekler.
- Ayrıca tarım alanında;
 - Yaş meyve-sebze üretimi,
 - Soy ıslahına yönelik büyükbaş çiftlikleri,
 - Kanatlı çiftçiliği,
 - Tohum çiftçiliği,
 - Süs bitkileri yetiştiriciliği,
 - Balıkçılık,
 - Su ürünleri,
 - İpekböcekçiliği,
 - Arıcılık,
 - Tıbbi bitkiler
 önemli yatırım alanlarıdır.
- Seracılık, depoculuk, nakliye, paketleme ve ambalajlama, hayvan ve bitki sağlığı faaliyetleri ise öne çıkan diğer yatırım alanlarıdır.

TÜRKİYE – AZERBAJYAN TARIMSAL DIŞ TİCARETİ

Azerbaycan’ın Genel ve Tarımsal Dış Ticareti (Milyon USD)

Yıllar	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Dengesi		Dış Ticaret Hacmi	
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	Genel	Tarım
2013	23.904	878	3,67	10.763	1589,09	14,76	13.141	-711	34.668	2.467
2014	21.752	841	3,87	9.179	1553,71	16,93	12.573	-713	30.930	2.395
2015	11.327	766	6,76	9.211	1352,42	14,68	2.116	-587	20.538	2.118

Kaynak: TradeMap

- Azerbaycan tarım alanında net ithalatçı bir ülke olup ithalatının yaklaşık üçte birini Rusya Federasyonu’ndan yapmaktadır. Türkiye Azerbaycan’ın tarımsal ithalatında Rusya, Ukrayna ve Brezilya’dan sonra dördüncü sıradadır. Türkiye açısından tarımsal ticarete Azerbaycan nispeten

küçük bir ortağımız olup 2016 yılı tarımsal ihracatımızda 32, ithalatımızda ise 117. sırada yer almaktadır.

- Azerbaycan DTÖ ile gözlemci devlet statüsüne sahiptir. Müzakereler kapsamında özelleştirme planları, gümrük değerlemesi (ithalat sırasında gümrükte ürünün fiyatına yönelik tahmin süreci), iç vergilendirme, teknik düzenleme ve standartlar, ticaret ile ilişkili yatırım tedbirleri, fikri-sınai haklar ile hizmetler ticareti değerlendirilmektedir.
- Bağımsız Devletler Topluluğu (1994), Gürcistan (1996), Ukrayna (1995) ve Rusya (1992) ile serbest ticaret anlaşmasına sahiptir.
- Gümrük tarife oranları düşük ve 2015 yılında ortalama olarak tüm sektörlerde % 9,1 iken tarım alanında % 13,3'tür.

Azerbaycan'ın Dünyadan Tarımsal İthalatında İlk 10 Ürün (Bin USD)

HS Kodu	HS Tanım	2013	2014	2015
240220	Tütün içeren sigaralar	332.942	390.009	287.191
100199	Buğday (makarnalık durum buğdayı hariç) ve mahlut; tohumluk olmayan	356.679	104.987	170.818
170114	Diğer kamış şekeri	1	0	123.911
100119	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk olmayan	34.022	185.388	122.095
151110	Palm yağı ve fraksiyonları; ham	27.253	28.561	30.839
100590	Mısır (diğer)	26.919	24.695	30.055
010221	Sığırlar; damızlık	16.244	13.175	27.093
180690	Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları	38.609	34.207	27.068
220210	Sular (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş) alkolsüz diğer içecekler (meyve suyu hariç)	23.536	29.982	26.748
170490	Kakao içermeyen diğer şeker mamulleri	24.751	28.404	22.713
DİĞER TARIM ÜRÜNLERİ		708.129	714.300	483.886
TOPLAM		1.589.085	1.553.708	1.352.417

Kaynak:Trademap

Azerbaycan'ın Dünyaya Tarımsal İhracatında İlk 10 Ürün (Bin USD)

HS Kodu	HS Tanım	2013	2014	2015
170199	Kimyaca saf sakkaroz ve diğer şekerler	243.567	221.158	212.056
080222	Fındık (kabuksuz)	45.151	67.762	90.186
081070	Persimmon (Trabzon hurması) (taze)	77.123	62.664	77.838
070200	Domates (taze/soğutulmuş)	40.657	48.875	58.006
151620	Bitkisel yağlar vb. fraksiyonları	72.812	59.548	49.558
151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	51.402	41.370	30.464
151710	Margarin (sıvı margarin hariç)	0	0	29.355
151529	Mısır yağı ve fraksiyonları; diğer	58.196	36.485	24.775
070190	Patates; diğerleri (taze/soğutulmuş)	21.510	31.968	20.675
220820	Üzüm şarabı-alkol derecesi % 80'den az, tağyir edilmemiş	19.519	20.030	19.730
DİĞER TARIM ÜRÜNLERİ		248.324	250.936	153.003
TOPLAM		878.261	840.796	765.646

Kaynak:Trademap

Azerbaycan'ın Türkiye ile Genel ve Tarımsal Dış Ticareti (Milyon USD)

Yıllar	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Dengesi		Dış Ticaret Hacmi	
	Genel	Tarım	Tarım'ın Oranı (%)	Genel	Tarım	Tarım'ın Oranı (%)	Genel	Tarım	Genel	Tarım
2014	2.875	226	7,85	291	3	0,99	2.584	223	3.166	229
2015	1.899	167	8,79	232	1	0,38	1.666	166	2.131	168
2016	1.286	119	9,22	278	1	0,33	1.008	118	1.564	119

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Azerbaycan'a Tarımsal Ürün İhracatında İlk 10 Ürün (Bin USD)

HS Kodu	Ürün Tanımı	2014	2015	2016
190531	Tatlı bisküviler	10.632	13.502	7.568
190590	Diğer ekmekçi mamulleri	18.500	14.680	7.531
210690	Diğer gıda müstahzarları	6.763	6.226	5.133
070200	Domates (taze/soğutulmuş)	180	155	5.017
040711	Tavuk yumurtaları (Gallus domesticus türü); kuluçkalık	13.133	10.868	4.245
071340	Mercimekler; kabuksuz (kuru)	3.273	4.232	4.035
080510	Portakal (taze/kurutulmuş)	5.208	2.555	3.662
170199	Kimyaca saf sakkaroz ve diğer şekerler	4.367	4.578	3.573
190219	Makarna; yumurtasız (pişirilmemiş)	7.418	5.816	3.509
180690	Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları	14.517	9.265	3.442
DİĞER TARIM ÜRÜNLERİ		141.630	95.002	70.793
TOPLAM		225.620	166.879	118.508

Kaynak:TÜİK

Türkiye'nin Azerbaycan'dan Tarımsal Ürün İthalatında İlk 10 Ürün (Bin USD)

HS Kodu	Ürün Tanımı	2014	2015	2016
230230	Buğdaydan elde edilen kepek, kavuz ve diğer kalıntılar	0	0	423
110630	Meyvelerin un, ezme ve tozları	237	301	210
121190	Diğer bitki ve bitki kısımları (parfümeride, eczacılıkta vs. kullanılan)	158	24	111
090230	Siyah çay (fermente edilmiş) (<=3 kg. hazır ambalajlarda)	0	0	84
220110	Mineral ve gazlı sular (tatlandırıcısız, lezzetlendirilmemiş)	70	60	45
080810	Elma (taze)	0	0	16
220860	Votka-alkol derecesi % 80'den az, tağyir edilmemiş	0	0	14
050400	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)	2.331	482	7
220421	Diğer şarap ve üzün şırası (durdurulmuş)-muhtevası 2 litre/daha az kaplarda	0	0	6
210690	Diğer gıda müstahzarları	0	0	5
DİĞER TARIM ÜRÜNLERİ		99	7	8
TOPLAM		2.894	873	930

Kaynak:TÜİK

SONUÇ

- Azerbaycan'ın ekonomisinde tarım önemli bir yer tutmakla birlikte pek çok gıda ürününü ithal etmektedir.
- Türkiye'nin tarımsal ihracatında güçlü olan kanatlı bütün/parça eti, tereyağı, taze peynir, tatlı ve tuzlu su çiftlik balıkları, çocuk gıdaları, makarna, şekerli mamuller, margarin, sigara ve lezzendirilmiş veya tatlandırılmış su gibi ürünlerde önemli bir potansiyele sahiptir.
- Azerbaycan'a buğday unu ve bulgur'da ihracat potansiyelimiz olmakla birlikte buğday ununda Rusya ve Ukrayna, bulgurda ise Rusya pazarı kontrol etmektedir. İthalat fiyatları incelendiğinde Türkiye'nin bulgurda Rusya'ya göre daha rekabetçi olduğu görülmektedir.
- Türkiye'nin Azerbaycan'a bitki tohumu ihracatı iyi olmakla birlikte daha da geliştirilebileceği mütalaa edilmektedir.

KAYNAKLAR

www.ekonomi.gov.tr

<http://www.mfa.gov.tr/>

<http://www.oie.int/>